

NÁVRH SYSTÉMU FINANCOVÁNÍ ASISTENTŮ PEDAGOGA

Lenka Felcmanová a kol.

SYSTÉMOVÁ PODPORA
INKLUZIVNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

NÁVRH SYSTÉMU FINANCOVÁNÍ ASISTENTŮ PEDAGOGA

Autorský kolektiv: Mgr. Lenka Felcmanová, Mgr. Tomáš Habart,
Mgr. Ing. Michaela Vodenková Poláková

Spolupracovali: PaedDr. Pavlína Baslerová, doc. Mgr. PaedDr. Jan Michalík Ph.D.

OBSAH

POUŽITÉ ZKRATKY	3
ÚVOD	4
1 ODŮVODNĚNÍ NÁVRHU SYSTÉMU FINANCOVÁNÍ AP	5
2 STÁVAJÍCÍ STAV FINANCOVÁNÍ AP	7
2.1 Proces schvalování zřízení funkce AP	8
2.2 Modely financování AP v jednotlivých krajích.	10
2.3 Nevýhody stávajícího způsobu financování AP	12
3 POČTY ASISTENTŮ PEDAGOGA	13
4 ODHADY POČTU ŽÁKŮ SE SVP A SOUVISEJÍCÍCH NÁKLADŮ NA AP.	17
5 KVALIFIKOVANÝ ODHAD PODÍLU AP DLE Odstupňovaného ohodnocení podle dosaženého vzdělání a praxe	19
6 NÁVRHY MODELŮ FINANCOVÁNÍ PODPŮRNÉHO OPATŘENÍ SPOČÍVAJÍCÍHO V ZAJIŠTĚNÍ SLUŽEB ASISTENTA PEDAGOGA	24
6.1 Model financování AP č. 1 – fixní výše úvazku na počet žáků školy.	24
6.2 Model financování AP č. 2 – fixní výše úvazku na počet žáků se SVP s potřebou PO 2. až 5. stupně	28
6.3 Model financování AP č. 3 – fixní výše úvazku na počet žáků školy + zohlednění počtu žáků se SVP	31
6.4 Model financování AP č. 4 – výše nákladů odvozená od rozsahu činnosti AP stanovené pro jednotlivé stupně PO	32
ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ	38

POUŽITÉ ZKRATKY

AP	asistent pedagoga
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
PO	podpůrná opatření
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
SPC	speciálně pedagogické centrum
SPIV	projekt Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR
SVP	speciální vzdělávací potřeby
SZN	sociální znevýhodnění
ŠPZ	školské poradenské zařízení (SPC nebo PPP)
ZP	zdravotní postižení
ZŠ	základní škola
ZZN	zdravotní znevýhodnění

ÚVOD

V projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR (dále také SPIV) vznikla série materiálů k podpoře pedagogů i asistentů pedagoga při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dokumenty jsou koncipovány tak, aby byly plně v souladu s novelou školského zákona, jejíž účinnost je stanovena od 1. 9. 2016. Například „Katalog podpůrných opatření“, jeden z klíčových výstupů projektu, představující soubor podpůrných opatření uspořádaných do logického, vnitřně koherentního a přesto diverzifikovaného modelu, byl přímo připraven pro implementaci v rámci nového systému.

Úsilí realizačního týmu se zaměřilo i na oblast zajištění služeb asistentů pedagoga, kteří představují jednu z klíčových forem podpory pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Celou řadu analýz a aktivit, které byly realizovány v rámci projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR s cílem nalezení systémového řešení zajištění služeb asistentů pedagoga, doplňuje tento Návrh systému financování asistentů pedagoga, který využívá dostupná data a zjištění a předkládá návrh možného uchopení financování podpůrného opatření spočívajícího v zajištění služeb asistenta pedagoga.

ODŮVODNĚNÍ NÁVRHU SYSTÉMU FINANCOVÁNÍ AP

Návrh systémového financování asistenta pedagoga (dále i AP) vychází z potřeby reagovat na současný neuspokojivý stav, kdy systém financování není celorepublikově jednotný a zajišťování AP do škol probíhá podle odlišných postupů dle zvyklostí v jednotlivých krajích. Školy ani rodiče a jejich děti nemají jistotu, že na doporučený rozsah služeb asistenta pedagoga budou škole poskytnuty odpovídající finanční prostředky. Šance na to, že dětem se srovnatelnou mírou potřebné podpory bude zajištěn srovnatelný rozsah služeb asistenta pedagoga, se mezi kraji výrazně liší. Takový přístup státu lze označit za diskriminační, neboť není rovnocenně naplňováno právo dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (dále SVP) na poskytování náležité podpory.

Systém financování AP funguje v nejednoznačném legislativním vymezení, které může být školskými odbory jednotlivých krajských úřadů různě interpretováno. Z toho plynou rozdílné postupy při udělování souhlasu se zřizováním funkce AP i poskytováním prostředků na jeho financování. Zřízení funkce asistenta pedagoga není dle platné legislativy nárokové, novela školského zákona č. 82/2015 s účinností od 1. 9. 2016 však tuto skutečnost mění.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále také MŠMT) v uplynulých letech nenavýšovalo adekvátním způsobem normativně přidělené prostředky (finanční prostředky ze státního rozpočtu přidělované krajům v ČR dle počtu žáků), ačkoliv v posledních letech lze zaznamenat skokový nárůst počtu vykázaných úvazků asistenta pedagoga.

Finanční příspěvek na asistenta pedagoga z normativně přidělených prostředků lze získat pouze na asistenty pedagoga pro žáky se zdravotním postižením. Pro žáky se sociálním znevýhodněním jsou prostředky získávány pouze z dotačních a rozvojových programů MŠMT.

Do doby platnosti Metodického doporučení MŠMT 7502/2015, tj. do června 2015, v podstatě neexistovalo centrální metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga.

Asistenti pedagoga často nemají jasně vymezenou pracovní náplň, což omezuje využití jejich plného potenciálu, znesnadňuje komunikaci s učitelem a znevýhodňuje postavení asistenta v učitelském sboru. Dalším problémem je pracovní smlouva na dobu určitou s nejednoznačným určením počtu hodin přímé a nepřímé práce.

Již tento stručný výčet charakteristik současného systému ukazuje, že zajišťování služeb asistentů pedagoga je nejednotné a neefektivní. V rámci projektu SPIV bylo vytvořeno více návrhů (např. Standard práce AP), které na tuto situaci reagují a podrobněji popisují situaci a příčiny. Návrh systému financování je doplněním těchto návrhů a vnáší klíčový aspekt finanční roviny do celé problematiky.

STÁVAJÍCÍ STAV FINANCOVÁNÍ AP

V současné době probíhá financování AP pro žáky se zdravotním postižením (dále také ZP) normativně, tj. na základě krajských příplatků k normativu. V případě, že stanovené přímé výdaje nezabezpečují pokrytí platu AP, dofinancuje krajský úřad tyto potřeby z vytvořené rezervy. Rezervu povinně vytváří každý krajský úřad v rozmezí nejméně 1,0 % a nejvíce 2,5 % z celkového objemu finančních prostředků rozepsaných krajskému úřadu MŠMT (více viz samostatný bod níže).

Normativ znamená objem finančních prostředků rozpočítaných na jednoho žáka. MŠMT každoročně stanovuje výši republikových normativů a k tomuto účelu stanovuje principy rozpisu rozpočtu a rozpis rozpočtu přímých výdajů regionálního školství územních samosprávných celků v úrovni MŠMT – krajské úřady. Republikový normativ je pak přepočítán v jednotlivých krajích na tzv. krajské normativy, které jsou v každém kraji odlišné, ačkoliv naplňují vyhlášku 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění pozdějších předpisů. Specifický normativ je upraven pro základní školy speciální, které nejsou financovány systémem příplatků k normativu.

Příplatek k normativu je vázán na konkrétního žáka se zdravotním postižením (ZP) a zohledňuje způsob jeho integrace. Příplatek na žáka se ZP je krajským úřadem chápán přednostně jako finanční prostředek na plat AP ve třídě, kde je vzděláván konkrétní žák se ZP. Bohužel výše příplatku na pokrytí platu AP vždy nedostačuje. Příplatky k normativu získávají běžné školy, které v rámci individuální či skupinové integrace vzdělávají žáky se SVP v hlavním vzdělávacím proudu, i školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením. Výše příplatků pro žáka s příslušným druhem zdravotního postižení se ve většině krajů liší podle toho, zda je žák vzděláván v běžné, či speciální škole (resp. třídě). Více je k této problematice uvedeno v materiálu s názvem *Možnosti systémového řešení metodického vedení a financování poskytování podpory žákům se SVP* (Felcmanová a kol., 2015), vytvořeného v rámci projektu SPIV.

Rezerva: povinnost vytvářet rezervu vyplývá ze směrnice MŠMT č. j. 28 768/2005-45, kterou se stanoví závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 161 odst. 6 školského zákona krajským a obecním školám a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, vydaná ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí. Jedná se o prostředky, které je krajský úřad povinen vyčlenit pro řešení zvláštních věcných okruhů, např. pro vzdělávání žáků se SVP.

Krajské úřady dostávají od MŠMT finanční prostředky prostřednictvím republikových normativů dle počtu dětí, žáků a studentů v kraji. Krajské úřady v souladu s vyhláškou o krajských normativích a s metodikou rozpočtu výdajů vypočítají výši tzv. krajských normativů tak, aby pokryly „veškeré“ vzdělávací potřeby kraje. Financování asistentů pedagoga pro žáky se zdravotním postižením je v metodikách krajů řešeno prostřednictvím příplatků k normativu, který je stanoven v závislosti na typu a míře postižení. Stanovení výše základní normativní částky i příplatku je upraveno výše zmíněnou vyhláškou č. 492/2005 Sb. a plně v kompetenci krajských úřadů.

Pro žáky se zdravotním a sociálním znevýhodněním neexistují na úrovni krajů mechanismy, které by zabezpečily zajištění financování služeb AP. Pro žáky se sociálním znevýhodněním je určen pouze rozvojový program MŠMT „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením a pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním“. Program obsahuje dva moduly: první - pro financování AP pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením v soukromých a církevních školách a druhý - pro financování AP pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním ve školách všech zřizovatelů (uvedené platí pro vyhlášený rozvojový program na rok 2015).

V ojedinělých případech si škola může dovolit financovat AP ze svého rozpočtu, a to v případě, kdy má větší počet žáků se ZP.

Příplatky k normativu si každý kraj stanovuje individuálně. Nejčastějšími způsoby stanovení příplatku k normativu je **násobek základní částky** (na každý druh a míru postižení) nebo **stanovení fixní částky na každý druh a míru postižení** (nebo skupinu postižení). Příplatek není účelově vázán v rozpočtu školy k využití na podporu konkrétního žáka se SVP a je plně v kompetenci ředitele, jakým způsobem takto přidělené prostředky využije.

Samotný příplatek k normativu pro žáky se zdravotním postižením na pokrytí platu asistenta pedagoga nestačí, proto kraje (i školy) hledají další možnosti, z čeho a jak AP financovat. Problematice aktuálního stavu financování služeb asistenta pedagoga bylo věnováno několik výzkumných šetření realizovaných v rámci projektu SPIV, jejichž závěrečné zprávy jsou mezi výstupy projektu.

2.1 PROCES SCHVALOVÁNÍ ZŘÍZENÍ FUNKCE AP

Způsob financování asistenta pedagoga je v jednotlivých krajích ovlivněn tím, jak je nastaven proces podávání žádostí o zřízení funkce asistenta pedagoga školami a schvalování prostředků na AP. Jak bylo uvedeno, jednotný metodický pokyn pro stanovování úvazku AP k žákovi s určitým typem a mírou SVP platí až od června 2015. Ze školského zákona č. 561/2004 Sb. nevyplývá nárokovost zajištění služeb AP, ovšem podle stanoviska Veřejné ochránkyně práv je neposkytnutí služeb AP žákovi se SVP, který tyto služby potřebuje, diskriminační - AP je podpůrným resp. vyrovnávacím opatřením dle vyhlášky č. 147/2011 Sb.

Postup pro uznání nároku na finanční prostředky vyčleněné na speciální vzdělávací potřeby ve vztahu k AP je následující:

Žák, u něhož je zjištěno podezření, že má speciální vzdělávací potřeby (ať již učitelem či rodičem), navštíví školské poradenské zařízení (dále také ŠPZ), které vypracuje doporučení obsahující zdůvodnění potřeby AP a doporučenou náplň práce AP. Vyjádření ŠPZ musí být v souladu s případnými podklady pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu. Rodič může předat toto doporučení řediteli školy. Ředitel školy uvede žáka ve statistickém výkazu jako žáka se ZP. Krajský úřad čerpá informace o žácích se zdravotním postižením z výkazů a přiznává škole příplatek k základnímu normativu. Kontrolu výkaznictví provádí ČŠI v rámci inspekční činnosti.

Žádosti se podávají buď ve stanovených termínech (případ většiny krajů), nebo průběžně po celý rok (např. Kraj Vysočina). Případy, kdy vzniká potřeba zřízení funkce AP v průběhu roku, bývají posuzovány individuálně.

Samotné udělení souhlasu se zřízením funkce asistenta pedagoga automaticky neznamená, že škola dostane na AP od kraje finanční prostředky a asistent pedagoga do školy skutečně nastoupí. Udělení souhlasu se zřízením funkce AP potřebuje i škola, která finanční prostředky na jeho plat čerpá z jiných zdrojů či si ho hradí z vlastního rozpočtu a po kraji žádné finanční prostředky nepožaduje.

Kraje kontrolují proces přidělování prostředků na AP nastavováním konkrétních kritérií výběru a sestavováním schvalovacích komisí. Některé kraje se snaží sjednotit praxi ŠPZ, v jiných krajích jsou ŠPZ více autonomní. Kraje s jednodušší praxí ŠPZ častěji akceptují rozsah úvazku uvedený v doporučení ŠPZ.

Postup zřízení funkce AP je následující - ředitel školy podá na krajský úřad odbor školství žádost o udělení souhlasu se zřízením funkce AP, která obsahuje náležitosti podle vyhlášky 73/2005 Sb., v platném znění:

- a) vyplněný formulář žádosti podaný za příslušnou právnickou osobu (školu);
- b) aktuální doporučení školského poradenského zařízení (zdůvodnění potřeby zřízení funkce AP a doporučené náplně práce asistenta pedagoga včetně navrhované výše úvazku);
- c) náplň práce AP.

Pracovníci odborů školství zpracovávají různé metodické materiály, ve kterých jsou postup i podrobné informace k udělení souhlasu popsány. Tyto materiály obsahují definice funkce AP, obvyklou pracovní náplň, doporučení pro stanovení platové třídy, podmínky pro financování AP, postup pro vydávání souhlasů a náležitosti podávaných žádostí.

Po obdržení žádosti je krajské odbory školství zkontrolují z formálního hlediska. Z šetření realizovaných v rámci projektu SPIV vyplývá, že pracovníci krajských úřadů přijímají víceméně všechny žádosti, které mají předepsané náležitosti – expertní úroveň garantují pracovníci ŠPZ. Žádosti jsou školám vráceny jen výjimečně, pouze na základě chybějícího doporučení ŠPZ nebo jiného závažného pochybení. Z důvodu snižování rizika napadení postupu krajského úřadu většinou nedochází k zamítnutí žádosti, ale k jejímu nepřijetí pro neúplnost a k vrácení škole k doplnění.

V rámci šetření realizovaného s pracovníky krajských úřadů ze všech krajů ČR¹ se někteří pracovníci odborů školství krajských úřadů pozastavovali nad smysluplností udělování souhlasů, pokud se od krajského úřadu očekává, že všechny školy souhlas obdrží. V takovém případě pak chápali proceduru udělování souhlasů jako formalitu a zbytečnou byrokratickou zátěž. Současně úředníci často poukazovali na to, že nemají k dispozici žádný postup, jak navržená doporučení revidovat či posoudit jejich adekvátnost.

Po schválení žádosti následuje proces přiznání finančních prostředků na zajištění služeb AP. V tomto ohledu se praxe jednotlivých krajů různí. Lze rozlišit dva hlavní způsoby:

1. O udělení souhlasu a případné výši finanční podpory rozhoduje pracovník školského odboru krajského úřadu nebo ustanovená odborná komise (často se jí účastní i pracovníci poradenských zařízení, kteří dávají příslušná doporučení).
2. Stanovení výše přidělených finančních prostředků dle výše uvedené v doporučení ŠPZ.

Samostatnou oblastí je udělování souhlasů AP na podporu žáků se sociálním znevýhodněním z rozvojového programu MŠMT. Kraje udělují souhlasy, ale bez finančního příspěvku z rozpočtu kraje, finanční prostředky jsou stanoveny paušální částkou na úvazek z prostředků rozvojového programu MŠMT.

2.2 MODEL Y FINANCOVÁNÍ AP V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH

Kraje řeší nedostatek prostředků na AP různými způsoby. Lze popsat pět modelů, které všechny shodně staví na příplatku k normativu jako základu financování AP. Liší se ovšem ve způsobu určení doplátku.

MODEL 1

$$\text{Zvýšený normativ (základní normativ + příplatek k normativu)} \\ + \\ \text{Fixní částka (příspěvek na asistenta)}$$

V tomto modelu získávají školy část prostředků na pokrytí platu asistenta pedagoga prostřednictvím zvýšeného normativu. Finanční prostředky k „doplacení“ požadované výše platu AP z krajského rozpočtu jsou poskytovány prostřednictvím tzv. příspěvku na asistenta. Příspěvek je vypočítáván z určeného objemu prostředků, který kraj na dofinancování asistentů pedagoga uvolní. Z tohoto objemu je současně stanovena fixní částka (příspěvek) na plat AP na plný úvazek (tj. roční náklady na plat AP). Příspěvek je nejčastěji čerpán z vytvořené rezervy v krajském rozpočtu kapitoly školství.

Výše finální částky na plat AP je závislá na výši schváleného úvazku. Plné úvazky AP jsou spíše výjimkami. Častou praxí je schválení nižších úvazků s cílem finančního zabezpečení většího počtu AP.

Tento model používá například Středočeský kraj a Jihomoravský kraj.

1 Zpráva z výzkumu je zveřejněna pod názvem Radostný, L., Lábusová, A., Vodenková Poláková, M. (eds.). *Vzdělávání žáků se SVP – metodická podpora a financování*. Univerzita Palackého v Olomouci, Člověk v tísni, o.p.s. 2015.

MODEL 2

$$\begin{aligned} &\text{Zvýšený normativ (základní normativ + příplatek k normativu)} \\ &+ \\ &\text{Fixní částka (příspěvek na asistenta)} \\ &\text{s pevně stanoveným počtem finančně podpořených úvazků AP na rok} \end{aligned}$$

Oproti modelu číslo 1 se tento model liší pouze v tom, že kraj si při tvorbě ročního rozpočtu kapitoly školství stanoví určitý počet úvazků AP, na které bude daný rok poskytovat finanční prostředky nad rámec zvýšeného normativu (kraj např. ročně zajistí prostředky na 60 plných úvazků AP). Krajské úřady pak rozhodují, zda s formálním souhlasem se zřízením funkce AP bude či nebude zároveň poskytnut finanční příspěvek. Způsob rozdělování úvazků schválených AP závisí zpravidla na rozhodnutí komise, případně pracovníka odboru školství, který posuzuje přijaté žádosti.

Kraje rozhodují, zda podpoří menší počet AP, kterým ale zachovají vyšší úvazky (nejčastěji okolo 0,5 úvazku), nebo úvazky rozdělí na menší tak, aby bylo možné podpořit více škol (v některých případech tak může dofinancování krýt jen 0,1 až 0,2 úvazku).

MODEL 3

$$\begin{aligned} &\text{Zvýšený normativ (základní normativ + příplatek k normativu)} \\ &+ \\ &\text{Příspěvek na asistenta - průběžné dofinancování AP dle potřeby} \\ &\text{(bez předem stanoveného limitu)} \end{aligned}$$

V tomto modelu probíhá dofinancování AP prostřednictvím příspěvku na asistenta, ale kraj nemá stanoven limit, jakou finanční částku chce na platy AP poskytnout. Je zde snaha uspokojit všechny žádosti o AP, které v průběhu roku přijdou; financování v takovém případě probíhá nejčastěji z rezervy.

Existují ale mechanismy, které umožňují počet AP omezit. Těmi jsou např. metodické pokyny, které již dopředu nastavují kritéria a dávají školám i poradenským zařízením rámcovou představu, jací žáci mají šanci na podporu a jací nikoliv.

Tento model funguje například v kraji Vysočina.

MODEL 4

$$\begin{aligned} &\text{Zvýšený normativ (základní normativ + příplatek k normativu)} \\ &+ \\ &\text{Finanční prostředky z krajského rozpočtu školství + finanční prostředky z rozpočtu kraje} \\ &\text{(mimo rozpočet kapitoly školství)} \end{aligned}$$

V tomto modelu je plat AP hrazen finančními prostředky mimo krajský rozpočet kapitoly školství ještě z dalších zdrojů.

Tyto zdroje mají podobu buď krajských dotačních programů (např. Liberecký kraj) nebo kraj přidává prostředky navíc z jiných částí krajského rozpočtu do rozpočtové kapitoly školství (např. Praha).

MODEL 5

$$\text{Zvýšený normativ (základní normativ + příplatek k normativu)} \\ + \\ \text{Dofinancování platu AP = získání finančních prostředků ředitelem školy}$$

Pokud škole výše uvedené možnosti přidělených finančních prostředků k pokrytí potřeb nepostačují, záleží na řediteli, jakým způsobem další finanční prostředky získá. Nejčastěji ředitelé hledají prostředky na AP ve svém rozpočtu v prostředcích na nenárokové složky platu pedagogů. Rodiče žáků na úhradu služeb asistenta přispívají formou sponzorských darů. V podstatě se však jedná o řešení krizové situace, bohužel nikoli výjimečné. Z šetření realizovaného ve školách² vyplynulo, že prostředky na asistenty pedagogů od rodičů žáků využívá 12 % škol.

2.3 NEVÝHODY STÁVAJÍCÍHO ZPŮSOBU FINANCOVÁNÍ AP

Současný systém poskytování služeb AP není spravedlivý. Žáci se srovnatelnou mírou SVP se dočkají různé podpory prostřednictvím zajištění služeb AP v závislosti na tom, kde žijí. Rozhodnutí o přidělení AP se odvíjí od praxe konkrétního poradenského zařízení a systému přidělování prostředků na zajištění služeb AP v daném kraji. Vzhledem k tomu, že nesystémové přidělování AP je v první řadě otázkou nedostatku finančních prostředků a nejednotnosti v mechanismech finančního zabezpečení AP v krajích, lze tvrdit, že systém financování AP není spravedlivý.

Tento stav vzniká z důvodu:

- nejednotnosti procesů přidělování prostředků na AP mezi jednotlivými kraji,
- nejasnému legislativnímu ukotvení pozice AP (ne/nárokovost AP, přidělení AP na žáka/na třídu),
- nedostatečnému navyšování prostředků v regionálním školství na AP přes jejich výrazný nárůst v posledních letech,
- nedostatku finančních prostředků vyčleněných na AP v krajských rozpočtech,
- nerovnosti v přístupu k podpoře AP u žáků se zdravotním postižením a žáků se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním,
- neexistujícímu metodickému podkladu MŠMT k určení míry potřeby AP u jednotlivých žáků se SVP,
- neexistenci systematické evidence počtu AP (liší se data ve školní matrice a školním rejstříku/statistické ročence).

S uvedenými důvody nespravedlivého financování AP pak nepřímo, ovšem úzce souvisí i další faktory, zejména:

- nejednoznačné stanovení přímé a nepřímé pedagogické činnosti AP,
- chybějící evaluace uplatnění AP v návaznosti na kvalitu práce,
- existenční nejistota AP (časté uzavírání smluv na dobu určitou v délce 12 měsíců),
- nekomfortní pozice AP v týmu pracovníků školy (konfliktní situace ve sborovnách, kdy pedagogové mohou mít více či méně oprávněný dojem, že je AP hrazen na úkor jejich mezd),
- nejasná budoucnost Standardu práce pedagogických pracovníků a souvisejícího Standardu práce AP (návrh vznikl v projektu SPIV).

2 Brožová, K., Úlehlová, B. Felcmanová, L. (ed.). *Vzdělávání žáků se SVP – školy*. Univerzita Palackého v Olomouci, Člověk v tísni, o.p.s. 2015.

POČTY ASISTENTŮ PEDAGOGA

Pro stanovení efektivního způsobu financování je nezbytná znalost celkového počtu asistentů pedagoga, jejich regionální rozložení a vývoj těchto počtů v čase i podle toho, zda se jedná o AP k žákům se zdravotním postižením, nebo sociálním znevýhodněním.

Vývoj počtu AP v rozmezí let 2005 - 2014 uvádí tabulka č. 1. Vstupní data jsou ze zahajovacích výkazů daného roku publikovaná ve statistické ročence. Tabulka dokládá každoroční nárůst počtu fyzických osob vykonávajících práci AP i nárůst přepočtených plných úvazků.

TABULKA Č. 1. Počet AP v ČR v letech 2005–2014

Rok	Fyzické osoby		Přepočet na plné úvazky	
2005	1588		1156,4	
2006	2132		1559,9	
2007	2923		2098,9	
2008	3450		2415,4	
2009	4044		2772,3	
2010	4751		3145,6	
2011	5386		3483,1	
2012	6576		4276,5	
	AP pro děti / žáky se ZP	AP pro děti / žáky se SZn	ZP – přepočet na plné úvazky	SZn – přepočet na plné úvazky
	5966	610	3797,1	479,4
2013	7445		4770,4	
	6863	582	4325,6	444,8
2014	8873		5744,8	
	8155	718	5201,2	543,6

V tabulce č. 2 je tento nárůst vyjádřen procentuálně jako navýšení oproti roku předchozímu. Nejvyšší zlom nastal v roce 2007, kdy došlo k nárůstu o 37 %. V posledním roce (rok 2013 k roku 2014) se nárůst pohyboval ve výši 19 %, tj. skoro o jednu pětinu více osob než v roce předchozím. Pokud srovnáme rok 2005, kdy byl asistent pedagoga poprvé vykazován, a rok 2014, dojdeme k navýšení o 514 %.

TABULKA Č. 2. Meziroční nárůst AP oproti předchozímu roku

Rok	meziroční nárůst oproti předchozímu roku – fyzické osoby	meziroční nárůst oproti předchozímu roku – úvazky
2006	34 %	35 %
2007	37 %	35 %
2008	18 %	15 %
2009	17 %	15 %
2010	17 %	13 %
2011	13 %	11 %
2012	22 %	23 %
2013	13 %	12 %
2014	19 %	20 %

Dále je možné sledovat rostoucí počty AP pro žáky se zdravotním postižením a žáky se sociálním znevýhodněním.

V tabulce č. 3 je uveden počet AP pro žáky se zdravotním postižením v letech 2012 až 2014 dle jednotlivých krajů ČR. Rozdíly mezi kraji jsou poměrně velké, ovšem nerovnoměrné zastoupení není „špatné“ či „dobré“ - pro smysluplné posouzení by bylo potřeba vyčíslit počet AP dle konkrétních typů zdravotního postižení a jejich rozložení ve školách. K nárůstu počtu fyzických osob i úvazků dochází shodně ve všech krajích.

TABULKA Č. 3 Asistenti pedagoga pro žáky se ZP v letech 2012–2014 dle krajů

Území	Rok 2012		Rok 2013		Rok 2014	
	Fyzické osoby	Přepočtení na plně zaměstnané	Fyzické osoby	Přepočtení na plně zaměstnané	Fyzické osoby	Přepočtení na plně zaměstnané
Česká republika	5 966	3 797,1	6 863	4 325,6	8 155	5 201,2
Hlavní město Praha	646	477,4	756	552,9	906,0	647,7
Středočeský kraj	673	296,4	815	365,8	940	449,0
Jihočeský kraj	395	265,0	435	280,6	511	335,4
Plzeňský kraj	401	274,7	477	308,5	579	385,5
Karlovarský kraj	186	128,0	233	152,8	309	202,3
Ústecký kraj	391	272,8	481	334,5	562	397,4
Liberecký kraj	136	69,7	154	77,9	194	104,2
Královéhradecký kraj	346	217,5	382	242,1	423	272,0
Pardubický kraj	231	128,1	234	133,3	266	158,7
Vysočina	306	195,3	331	215,3	366	235,2
Jihomoravský kraj	848	453,3	972	511,7	1 212	642,7
Olomoucký kraj	407	242,4	446	260,9	552	349,0
Zlínský kraj	345	261,7	392	302,2	435	335,5
Moravskoslezský kraj	655	514,8	755	587,1	900	686,6

Tabulka č. 4 ukazuje totožné rozdělení v případě AP pro žáky se sociálním znevýhodněním. Ne-překvapí, že nejvyšší počty těchto asistentů mají ve všech třech letech Ústecký a Moravskoslezský kraj, které vykazují významné počty sociálně vyloučených lokalit. Na rozdíl od AP pro žáky se ZP počty těchto AP poměrně výrazně kolísají – ke každoročnímu nárůstu počtu AP došlo jen v pěti krajích, u některých k výraznému (např. v Královéhradeckém kraji z 25 fyzických osob v roce 2012 na 75 osob v roce 2014). Ve čtyřech krajích dokonce dochází k setrvalému poklesu počtu fyzických osob, ovšem rozdíly v celkovém počtu úvazků nejsou u těchto krajů nijak zásadní.

TABULKA Č. 4 Asistenti pedagoga pro žáky se SZN v letech 2012–2014 dle krajů

Území	Rok 2012		Rok 2013		Rok 2014	
	Fyzické osoby	Přepočtení na plně zaměstnané	Fyzické osoby	Přepočtení na plně zaměstnané	Fyzické osoby	Přepočtení na plně zaměstnané
Česká republika	610	479,4	582	444,8	718	543,6
Hlavní město Praha	37	28,2	51	35,8	83	49,0
Středočeský kraj	72	52,4	59	43,0	88	59,6
Jihočeský kraj	38	26,8	33	23,2	31	23,5
Plzeňský kraj	27	18,1	15	8,7	13	9,1
Karlovarský kraj	28	23,0	32	24,6	34	26,2
Ústecký kraj	100	84,9	92	82,3	107	92,3
Liberecký kraj	26	20,5	32	21,4	38	29,3
Královéhradecký kraj	25	21,1	34	25,3	75	55,8
Pardubický kraj	35	24,6	24	18,6	31	22,3
Vysočina	11	10,2	9	9,0	10	10,0
Jihomoravský kraj	47	32,3	43	29,4	41	29,9
Olomoucký kraj	52	41,5	56	32,1	63	43,1
Zlínský kraj	19	14,9	13	11,6	16	14,7
Moravskoslezský kraj	93	80,9	89	79,8	88	78,8

Zde je třeba upozornit na problém, který souvisí s metodikou sběru dat a který vede k nepřesným celkovým údajům. Sběr dat o asistentech probíhá prostřednictvím údajů vkládaných do statistických výkazů vedením škol. MŠMT pak údaje sumarizuje a zpracovává do statistické ročenky.

Různý software využívaný jednotlivými školami však vede k obtížně porovnatelnému souboru dat. V programech např. nejsou některé položky pro vykazování určitých typů a míry postižení uvedeny totožně jako ve statistických výkazech. Např. údaj „středně těžké postižení“ v rozšířeném programu Bakalář neexistuje a vedení školy tak musí posoudit, jak míru postižení pojmenuje.

Tento rozpor způsobuje, že kraje nemají k dispozici relevantní data o počtech dětí se SVP. Protože nejednotnost vykazování není řešena systémově, některé kraje řeší tento problém vlastními pokyny. Praxe však ukazuje, že nesprávné zadávání dat některými školami přetrvává.

ODHADY POČTU ŽÁKŮ SE SVP A SOUVISEJÍCÍCH NÁKLADŮ NA AP

Pro formulaci co nejpřesnějších finančních modelů (nejen pro AP) byly v rámci projektu SPIV vytvořeny dva klíčové materiály „Očekávané rozložení četnosti SVP podle stupňů podpůrných opatření“ a „Kvalifikovaný odhad finanční náročnosti podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR“.

Tato kapitola využívá podkladů ze zmiňovaných materiálů a předkládá odhad finanční náročnosti jednoho z podpůrných opatření – kterým využití AP je – a to ze zmíněného výstupu „Kvalifikovaný odhad finanční náročnosti PO pro žáky se SVP v ČR“. Nad rámec těchto údajů jsou v níže uvedených tabulkách jednotlivých druhů zdravotního postižení započítáni žáci s kombinovaným postižením (tato skupina žáků není uvedena samostatně), zároveň byla doplněna skupina žáků se specifickými poruchami učení a chování (SPUCH). Při stanovení počtu žáků se SPUCH ve třetím stupni podpory bylo vycházeno ze souhrnných údajů ze zahajovacích výkazů škol. Jedná se o žáky se SPUCH v míře zdravotního postižení. Pro kvalifikovaný odhad počtu žáků se SPUCH ve druhém stupni podpory (SPUCH v míře zdravotního znevýhodnění) nebylo možné získat relevantní data, proto byl pro účely výpočtu použit identický počet žáků jako ve stupni 3. Je pravděpodobné, že skutečný počet těchto žáků bude vyšší, zároveň však mohou spadat i do jiných kategorií SVP (např. sociální znevýhodnění či oslabení kognitivního výkonu).

Odhad počtu žáků se zdravotním postižením a specifickými poruchami učení a chování diferencované do stupňů podpory je uveden v tabulce č. 5. Odhadované četnosti žáků se sociálním znevýhodněním diferencované do stupňů podpory jsou uvedené v tabulce č. 6., kde jsou uvedeny tři varianty kvalifikovaného počtu žáků s potřebou podpory z důvodu nezdravotních překážek v učení. Pro účely odhadu nákladů spojených s poskytováním služeb asistenta pedagoga nejsou zahrnuty počty žáků v 1. stupni podpory. Celkové počty žáků s potřebou podpůrných opatření jsou uvedeny v tabulce č. 7.

TABULKA Č. 5 Počty žáků se zdravotním postižením a specifickými poruchami učení a chování diferencované do stupňů podpory

Stupeň podpory	ZP	SP	TP	NKS	PAS	MP	SPUCH	Zdravotní postižení včetně SPUCH celkem
1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	951	984	827	3 417	909	37 416	35 959	80 463
3	952	1 084	1 327	4 070	2 973	16 995	35 959	63 360
4	698	862	1 129	1 568	1 731	3 146	0	9 134
5	439	555	613	439	922	677	0	3 645
Celkem	3 040	3 485	3 896	9 494	6 535	58 234	71 918	156 603

TABULKA Č. 6 Počty žáků s potřebou podpory v důsledku sociálního znevýhodnění diferencované do stupňů podpory

Stupeň podpory	SZN – spodní odhad	SZN – střední odhad	SZN – horní odhad
1	-	-	-
2	9 000	25 191	41 382
3	3 500	10 027	16 553
4	-	-	-
5	-	-	-
Celkem	12 500	35 218	57 935

TABULKA Č. 7 Celkové počty žáků s potřebou podpůrných opatření ve stupních 2 až 5

Stupeň podpory	Celkem vč. SZN spodní odhad	Celkem vč. SZN střední odhad	Celkem vč. SZN horní odhad
1	-	-	-
2	89 463	105 654	121 845
3	66 860	73 387	79 913
4	9 136	9 136	9 136
5	3 645	3 645	3 645
Celkem	169 104	191 822	214 538

KVALIFIKOVANÝ ODHAD PODÍLU AP DLE ODSTUPŇOVANÉHO OHODNOCENÍ PODLE DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ A PRAXE

V současné době vyplývá ohodnocení práce asistenta pedagoga:

- ze zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který na AP hledí jako na zaměstnance, jimž přísluší plat. Je zde dále směrodatný zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, tj. použijí se především jeho principy, ovšem je třeba zmínit i nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů. Platové zařazení je v rozmezí od 4. do 9. platové třídy dle náročnosti vykonávané práce.
- z nařízení vlády č. 72/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, z něhož vyplývá, že přímá pedagogická činnost AP při plném úvazku je 20 až 40 hodin týdně. Přesné určení rozsahu pedagogické činnosti je v kompetencích ředitele. Není jednoznačné zakotvení nepřímé práce v úvazku asistenta pedagoga.

Pro stanovení konkrétního platového stupně³ dle výše uvedeného legislativního rámce se jednoznačně počítá se zohledněním délky praxe, v tomto ohledu není možné se od nařízení odklonit. Čím déle bude asistent pedagoga působit ve školní praxi, tím více je bonifikován růstem platu. Délka praxe je totiž významná ve způsobu zařazení do platového stupně. V příloze zmíněného nařízení vlády je možné dohledat určující kritéria pro zařazení: např. pro asistenty pedagogů platí tabulka č. 8; dle délky praxe se dále určuje stupeň daný tabulkou.

3 V textu používáme označení odměny AP slovem plat, jelikož AP jsou zaměstnanci ve veřejném sektoru. Jsme si ale vědomi, že AP mohou pracovat na soukromých školách, kde pobírají mzdu.

TABULKA Č. 8 Platy pedagogických pracovníků pro rok 2015

Zdroj: www.kupnisila.cz

Stupeň	Praxe	Platové třídy										
		4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	do 6 let	9 890	10 720	11 600	12 580	16 100	20 200	20 350	20 650	21 000	21 450	22 200
2	do 12 let	10 670	11 550	12 530	13 560	16 750	20 500	20 730	21 050	21 700	22 350	23 630
3	do 19 let	11 440	12 420	13 460	14 650	17 600	20 980	21 250	21 680	22 800	23 980	25 600
4	do 27 let	12 370	13 410	14 550	15 740	18 600	21 630	22 080	22 630	24 280	26 030	28 230
5	nad 27 let	13 300	14 440	15 630	16 980	19 700	22 550	23 100	23 900	26 350	28 500	31 250

Zákon o pedagogických pracovnících počítá s určitou formou vzdělání přímo při stanovení zákonných podmínek pro dosažení určité pedagogické funkce.

Současný systém ohodnocení asistenta pedagoga se týká celkem 8 155 osob, jak je uvedeno v tabulce č. 9. Celková výše úvazků je 5 745.

TABULKA Č. 9 Počet asistentů pedagoga v České republice v roce 2014 (osob a přepočtených úvazků)

Zdroj: Údaje ÚIV a MŠMT, uspořádání do tabulky-autoři

Rok	Fyzické osoby		Přepočet na plné úvazky	
2014	AP pro děti / žáky se ZP	AP pro děti / žáky se SZn	ZP – přepočet na plné úvazky	SZn – přepočet na plné úvazky
	8873		5744,8	
	8155	718	5201,2	543,6

Pro zmapování reality bylo na počátku roku 2015 provedeno v rámci projektu SPIV dotazníkové šetření mezi 1732 asistenty pedagoga⁴. Z tohoto šetření vyplývá následující rozložení odměn asistentů pedagoga do platových stupňů.

4 Kompletní výsledky šetření naleznete v materiálu Asistent pedagoga – postoje, hodnocení, činnosti. Zpráva z výzkumu, SPIV, 2015

TABULKA Č. 10 Rozložení platových tříd u AP v dotazníkovém šetření z roku 2015

Zdroj: Asistent pedagoga – postoje, hodnocení, činnosti. Zpráva z výzkumu, SPIV, 2015

Platový stupeň AP	Zastoupení mezi AP
4	11 %
5	9 %
6	19 %
7	23 %
8	38 %

Je vhodné podotknout, že plný úvazek má jen 21 % asistentů pedagoga a 79 % asistentů pedagoga má úvazek částečný. Z toho 80 % asistentů v dotazníkovém šetření uvedlo, že si částečný úvazek nevybralo.

TABULKA Č. 11 Procentuální rozložení plného a částečného úvazku mezi AP

Zdroj: Asistent pedagoga – postoje, hodnocení, činnosti. Zpráva z výzkumu, SPIV, 2015

plný úvazek	částečný úvazek
21 %	79 %

Pro úplné vykreslení současné situace výše odměny asistenta pedagoga je uvedena tabulka č. 12. Jednoznačně z ní vyplývá, že ačkoliv je 38 % AP v nejvyšší 8. platové třídě, tato skutečnost se neodráží na výši měsíční odměny.

TABULKA Č. 12 Výše hrubého měsíčního příjmu asistentů pedagoga

Zdroj: Asistent pedagoga – postoje, hodnocení, činnosti. Zpráva z výzkumu, SPIV, 2015

Hrubý měsíční příjem	zastoupení mezi AP
do 6 000 Kč	15 %
6 - 8 000 Kč	22 %
8 - 10 000 Kč	17 %
10 - 12 000 Kč	12 %
12- 14 000 Kč	12 %
14 000 Kč a více	12 %
nezodpovězeno	10 %

Mechanismy, kterými mohou ředitelé ovlivnit výši odměny AP je v současné době stanovení týdenního pracovního rozsahu v míře 20–40 h a určení výše nepřímé práce v úvazku AP.

NÁVRHY PROJEKTU SPIV:

1. Jednotné stanovení počtu pracovních hodin týdně ve vztahu k platové třídě.
2. Jednoznačné stanovení poměru přímé a nepřímé práce asistenta pedagoga v týdenním hodinovém poměru 30:10. Při nižším úvazku stanovení přímé a nepřímé práce ve stejném poměru. Tento stanovený poměr vyplývá z kvalifikovaných odhadů expertů ze školství, kteří se projektu SPIV zúčastnili⁵.
3. Ohodnocení asistenta pedagoga by mělo být v souladu a mít návaznost na rozdělení AP do tří úrovní dle kvalifikace a dovedností, jak je uvedeno ve Standardu⁶.

OHODNOCENÍ ASISTENTA PEDAGOGA VZHLEDEM K ROZDĚLENÍ AP DO TŘÍ ÚROVNÍ (viz výše/ad bod 3)

Pro rozdělení AP do jednotlivých úrovní a platových tříd jsme použili následující klíč.

- úroveň 1. AP dle Standardu - 4. a 5. platový stupeň
- úroveň 2. AP dle Standardu - 6. a 7. platový stupeň
- úroveň 3. AP dle Standardu - 8. a 9. platový stupeň

Pokud vyjdeme z dat z dotazníkového šetření mezi AP v roce 2015, bylo by zastoupení AP v současné době v jednotlivých úrovních následující:

TABULKA Č. 13 Zastoupení AP v jednotlivých úrovních

Zdroj: Asistent pedagoga – postoje, hodnocení, činnosti. Zpráva z výzkumu, SPIV, 2015

1	20 %
2	42 %
3	38 %

Tabulka č. 13 ukazuje, že asistenti, kteří mají základní úroveň kvalifikace (tj. ukončené základní vzdělání), jsou v českém vzdělávacím systému zastoupeni 20 %. Asistenti pedagoga, kteří mají ukončené vysokoškolské vzdělání, tvoří 38 % všech AP.

S ohledem na představený možný vývoj počtu žáků se SVP v dikci novely školského zákona předpokládáme nárůst žáků zastoupených ve všech stupních podpůrných opatření, a to v nejvyšším odhadu až na celkové číslo 214 538 žáků (vč. 1. st. PO, které bude tvořit nejvyšší část uvedeného počtu). To předpokládá i nárůst počtu AP.

Odhadované rozložení AP do úrovní dle Standardu AP bude vzhledem k potřebám podpory žáků, dosažené kvalifikaci a míře praxe následující: 68 % asistentů pedagoga se bude nacházet v úrovni č. 1, dalších 27 % AP v úrovni č. 2 a posledních 5 % pak v úrovni číslo 3 (viz tabulka č. 14).

TABULKA Č. 14 Rozdělení AP do jednotlivých úrovní dle Standardu

Úroveň	Podíl AP
1	68 %
2	27 %
3	5 %

5 Viz Analýza ověřování sítě metodického vedení AP

6 Standard práce asistenta pedagoga, 2015, Výstup projektu SPIV

STANOVENÍ OSOBNÍHO PŘÍPLATKU

Při zohlednění možných faktorů má zaměstnavatel jistou volnost, a to vždy v rámci stanovení osobního příplatku. Například to, že zaměstnanec pracuje na rozvoji měkkých dovedností (např. znalostí prostředí komunity žáka se SVP), lze ocenit v rámci tohoto příplatku (uvádí tak ustanovení § 131 zákoníku práce). Příplatek může přitom tvořit až 50 procent tarifu zmíněného tabulkou.

PŘÍPATEK ZA METODICKÉ VEDENÍ KOLEGŮ

Jednoznačnější je stanovení výše odměny za metodické vedení kolegů a/či jiných zaměstnanců. Lze využít ustanovení § 124 odst. 4 zákoníku práce, podle něhož:

(4) Zaměstnanci, který není vedoucím zaměstnancem, avšak je podle organizačního předpisu oprávněn organizovat, řídit a kontrolovat práci jiných zaměstnanců a dávat jim k tomu účelu závazné pokyny, přísluší podle náročnosti řídicí práce příplatek za vedení v rámci rozpětí 5 až 15 % platového tarifu nejvyššího platového stupně v platové třídě, do které je zaměstnanec zařazen.

DALŠÍ FAKTORY

Případné další faktory, jež by chtěl zaměstnavatel při stanovení platu zohlednit, je možné sledovat v rámci navýšení osobního příplatku. Vždy však je třeba takové zvýšení/snížení legitimně zdůvodnit, a to mj. v souladu se zásadou zákazu diskriminace podle zákoníku práce a podle zákona č. 189/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, ve znění pozdějších předpisů.

Z doplňkových faktorů, které se mohou promítnout do nenárokových složek, se jedná o:

- zapojení do DVPP na škole (ev. sám se účastní školení),
- práce na seberozvoji,
- metodické vedení ostatních asistentů na škole (např. jako člen týmu ŠPP),
- samostatná práce se žákem/skupinou dětí,
- komunikace s rodinou a komunitou žáka.

V současnosti školy nemají mnoho volných financí v kolonce nenároková složka, a proto odměna asistentů je jen nárokový plat, který výše uvedené složky nezahrnuje. Tato skutečnost je pro asistenty velmi demotivující, protože i když asistenti pedagoga prokážou velký zájem o rozvoj nebo metodicky vedou ostatní asistenty, na jejich platu se toto neodrazí.

V ideálním případě budou úrovně asistenta pedagoga v souladu s kariérním řádem pedagogických pracovníků.

Je vhodné zmínit, že v některých případech se asistent pedagoga podílí i na výchovně-vzdělávací funkci v komunitě, což je na pomezí práce asistenta pedagoga a sociálního pedagoga.

Při stanovování efektivního systému odměňování je třeba dbát na to, aby nebyl zneužitelný, aby byl rovnocenný pro všechny pedagogické pracovníky, tj. pro asistenty pedagoga i učitele, aby byl transparentní a navazoval na předem jasně definovanou náplň práce.

NÁVRHY MODELŮ FINANCOVÁNÍ PODPŮRNÉHO OPATŘENÍ SPOČÍVAJÍCÍHO V ZAJIŠTĚNÍ SLUŽEB ASISTENTA PEDAGOGA

Níže představené návrhy modelů financování asistenta pedagoga byly prodiskutovány s členy expertní skupiny, jejímiž členy byli mimo jiné zástupci krajských úřadů, obcí, profesních asociací v oblasti školských poradenských služeb, vysokých škol, České školní inspekce a neziskových organizací působících ve vzdělávání. Se členy expertní skupiny byly jednotlivé návrhy řešení konzultovány a jejich podněty a připomínky byly cenným zdrojem informací při zpracování jednotlivých návrhů uvedených v této kapitole.

Cílem v oblasti zajišťování služeb asistenta pedagoga je především sjednocení přístupů k doporučení a financování tohoto podpůrného opatření napříč kraji ČR, tak aby žáci se srovnatelnou potřebou podpory skutečně srovnatelnou podporu dostávali bez ohledu na to, v jakém místě žijí.

6.1 MODEL FINANCOVÁNÍ AP Č. 1 – FIXNÍ VÝŠE ÚVAZKU NA POČET ŽÁKŮ ŠKOLY

První model spočívá **ve stanovení fixní výše úvazků asistenta pedagoga na stanovený počet žáků ve škole.**

Je důležité zdůraznit, že tento model není plně v souladu s pojetím novely školského zákona, že služby asistenta pedagoga jsou indikovaným podpůrným opatřením určeným konkrétnímu žákovi se SVP, na druhou stranu využití AP k těmto účelům nevylučuje.

VÝHODY MODELU Č. 1

Nespornou výhodou tohoto modelu je **výrazné snížení administrativní náročnosti spojené se zajišťováním služeb asistenta pedagoga**. Vyloučena by byla **nutnost procedury udělování souhlasu se zřízením funkce asistenta pedagoga** krajskými úřady resp. ministerstvem (v případě škol zřizovaných ministerstvem a soukromých a církevních škol)⁷. Jak bylo uvedeno výše, z vyjádření pracovníků odborů školství krajských úřadů vyplynulo, že se jedná o formální postup, kdy jsou žádosti škol odmítány resp. vráceny k doplnění pouze v případě, že vykazují závažné formální nedostatky. Již v současné době se tedy nejedná o opatření, které by regulovalo počet asistentů pedagoga ve školách. Dále by odpadla procedura přidělování finančních prostředků na zajištění AP, kterou nyní každoročně realizují jednotlivé krajské úřady dle vlastních kritérií a postupů. Ze strany škol by nebylo nutné prokazovat přítomnost žáků se SVP pro účely zajištění finančních prostředků na další školní rok.

Další výhodou tohoto modelu je **možnost využití služeb asistenta pedagoga i pro žáky s potřebou podpůrných opatření v 1. stupni**, jejich využití pro tyto účely by ředitel školy stanovoval ve spolupráci s poradenskými pracovníky školy a třídními učiteli na základě pedagogického posouzení potřeb těchto žáků bez nutnosti intervence školského poradenského zařízení.

Asistent pedagoga by se tak de facto stal součástí určitého personálního standardu školy, což by zajistilo větší stabilitu této profese a možnost lepšího zapojení do kolektivu pracovníků školy, protože by jeho působení ve škole nebylo vázáno na přítomnost konkrétních žáků se SVP ve škole a bylo by zajištěno jeho stabilní financování.

NEVÝHODY MODELU Č. 1

Model nezohledňuje počet žáků se SVP ve škole, což může znevýhodňovat školy s vysokým podílem těchto žáků. Model také nezohledňuje skutečnou míru podpory, kterou potřebují jednotliví žáci se SVP.

PODMÍNKY APLIKACE MODELU Č. 1

Model klade zvýšené nároky na odpovědnost ředitelů škol, aby bylo zajištěno, že služby asistenta pedagoga budou využity ve třídách, kde se vzdělávají žáci s potřebou tohoto podpůrného opatření. V případě žáků s potřebou podpůrného opatření spočívajícího ve službách AP ve 2. až 5. stupni to lze zabezpečit stanovením týdenní hodinové dotace působení asistenta pedagoga ve třídě, kde se vzdělává žák se SVP v doporučení školského poradenského zařízení v rámci definování stupně tohoto PO. Rozsah činnosti bude také evidován v dokumentaci žáka a školské matrice (informace o poskytovaném podpůrném opatření je povinnou položkou dle § 28 novelizovaného školského zákona s platností od září 2016). V případě podpory žáků čerpajících podpůrná opatření 1. stupně by bylo stanovení rozsahu činnosti AP v konkrétních třídách předmětem pečlivé pedagogické diagnostiky pracovníků školy.

Model by bylo třeba upravit pro školy samostatně zřízené pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona (dle současné terminologie pro žáky se zdravotním postižením), ve kterých je celkový počet žáků výrazně nižší, a také málotřídní školy.

⁷ Novela školského zákona s platností od září 2016 však s procedurou udělování souhlasu nadále počítá.

ODHAD NÁKLADŮ SPOJENÝCH SE ZAVEDENÍM MODELU Č. 1 V BĚŽNÝCH ZŠ

Nejjednodušší variantou je stanovit 1 úvazek asistenta pedagoga na školu, přičemž školám s vyšším počtem žáků by byl počet úvazků navyšován dle počtu žáků.

Pro odhad nákladů tohoto modelu **v základním školství** měl autorský tým k dispozici data o školách, ve kterých se vzdělává alespoň jeden žák se zdravotním postižením formou individuální integrace. Těchto škol bylo ve školním roce 2014/2015 celkem 3175. Celkový počet základních škol v tomtéž roce byl 4106. Z toho 585 základních škol má speciální třídy zřízené pro žáky se ZP. K dispozici jsme tedy měli informace o 90 % běžných ZŠ vzdělávajících žáky se ZP formou individuální integrace. V tabulce č. 15 je představen podíl jednotlivých základních škol s alespoň jedním žákem se ZP dle celkového počtu žáků školy.

TABULKA Č. 15 Podíly základních škol s alespoň jedním individuálně integrovaným žákem se ZP v ČR dle počtu žáků

Děti ve škole	Počet škol	%	Kumulativní %
Do 50	600	18,9	18,9
51 až 100	361	11,4	30,3
101 až 150	327	10,3	40,6
151 až 200	316	10,0	50,5
201 až 250	246	7,7	58,3
251 až 300	168	5,3	63,6
301 až 350	197	6,2	69,8
351 až 400	204	6,4	76,2
401 až 450	161	5,1	81,3
451 až 500	172	5,4	86,7
501 až 600	216	6,8	93,5
601 až 800	182	5,7	99,2
801 až 1000	24	0,8	100,0
Nad 1000	1	0,0	100,0
Celkem	3175	100,0	

Z údajů uvedených v tabulce č. 15 je zřejmé, že malé školy s celkovým počtem do 200 žáků tvoří 50 % všech ZŠ.

V tabulce č. 16 je uvedeno, kolik dětí je vzděláváno ve školách vzdělávajících alespoň jednoho žáka se ZP dané velikosti.

TABULKA Č. 16 Počet žáků ve školách podle velikosti školy (školy s alespoň 1 dítětem se ZP ind. integrovaným v běžné třídě)

Děti ve škole	Počet dětí	%	Kumulativní %
Do 50	18 732	2,3	2,3
51 až 100	26 258	3,3	5,6
101 až 150	41 182	5,2	10,8
151 až 200	55 594	7,0	17,8
201 až 250	55 665	7,0	24,7
251 až 300	46 623	5,8	30,6
301 až 350	64 317	8,1	38,6
351 až 400	76 138	9,5	48,1
401 až 450	68 701	8,6	56,7
451 až 500	81 410	10,2	66,9
501 a více	263 997	33,1	100,0
Celkem	798 617	100,0	

V tabulce č. 17 jsou vyčísleny náklady při předpokladu, že 1 úvazek asistenta pedagoga bude přidělen **každé základní škole, další úvazek asistenta pedagoga by byl přidělen školám s celkovou kapacitou nad 200 žáků, další úvazek školám s celkovou kapacitou nad 400 žáků atd.** (škola s více než 800 žáky by tak celkem měla 5 asistentů pedagoga). Počet žáků se SVP v této variantě není zohledňován.

Pro výpočet ročních nákladů spojených s poskytováním služby asistenta pedagoga byla použita superhrubá mzda (zahrnující sociální a zdravotní pojištění, které odvádí zaměstnavatel, a zákonné pojištění) asistenta pedagoga zařazeného do 8. platové třídy (hodinová sazba 124 Kč včetně odvodů a zákonného pojištění) vycházející z platových tříd a tabulek pro pedagogické pracovníky pro rok 2015. Plat asistenta pedagoga je počítán na celý kalendářní rok, tj. na 52 týdnů v roce. Jedná se o částku **186 396 Kč na jednoho AP ročně.**

TABULKA Č. 17 Předpokládané náklady spojené s variantou financování AP č. 1 (varianta AP na každých 200 žáků)

Kategorie školy	Počet AP na 1 školu	Roční náklady na AP na jednu školu v Kč (8. pl. tř.)	Roční náklady na AP ve všech školách v kategorii v Kč
Do 200 žáků	1	186 396	298 979 184
Od 201 do 400 žáků	2	372 792	303 825 480
Od 401 do 600 žáků	3	559 188	332 157 672
Od 601 do 800 žáků	4	745 584	135 696 288
Od 801 do 1000 žáků	5	931 980	23 299 500

Celkové roční náklady na zajištění služeb asistenta pedagoga v ZŠ, které vzdělávají alespoň jednoho žáka se zdravotním postižením formou individuální integrace, činí v této variantě 1 093 958 124 Kč.

Abychom získali rámcovou představu o nákladech na AP u všech běžných základních škol, které nemají speciální třídy (3521 ZŠ), navýšili jsme náklady spočítané na AP v běžných základních školách vzdělávajících žáky se ZP (3175 ZŠ) o 10 %, neboť neznáme přesnou skladbu 346 běžných ZŠ, které dle zahajovacích výkazů nevzdělávají žádné žáky se ZP.

Celkový odhad nákladů v této variantě tedy činí **1 203 353 936 Kč.**

V tabulce č. 18 jsou vyčísleny náklady při předpokladu, že 1 úvazek asistenta pedagoga bude přidělen každé základní škole, další úvazek asistenta pedagoga by byl přidělen školám s celkovou kapacitou nad 300 žáků, další úvazek školám s celkovou kapacitou nad 600 žáků atd. (škola s více než 900 žáky by tak celkem měla 4 asistenty pedagoga). Počet žáků se SVP v této variantě není zohledňován.

TABULKA Č. 18 Předpokládané náklady spojené s variantou financování AP č. 1 (varianta AP na každých 300 žáků)

Kategorie školy	Počet AP na 1 školu	Roční náklady na AP na jednu školu v Kč (8. pl. tř.)	Roční náklady na AP ve všech školách v kategorii v Kč
Do 300 žáků	1	186 396	376 147 128
Od 301 do 600 žáků	2	372 792	354 152 400
Od 601 do 900 žáků	3	559 188	108 482 472
Od 901 do 1200 žáků	4	745 584	9 692 592

Celkové roční náklady na zajištění služeb asistenta pedagoga v běžných základních školách, které vzdělávají alespoň jednoho žáka se zdravotním postižením, činí v této variantě 848 474 592 Kč.

Stejně jako v případě předchozí varianty jsme i zde k dosažení rámcové představy o finanční náročnosti této varianty pro všechny běžné ZŠ v ČR navýšili výslednou částku o 10 %.

Odhad celkových ročních nákladů na zajištění služeb asistenta pedagoga ve všech základních školách bez speciálních tříd činí v této variantě **933 322 051 Kč**.

Pro zajištění financování asistentů pedagoga v případě speciálních škol a tříd navrhujeme stanovení jednoho úvazku AP na počet žáků se ZP. Kalkulace ročních nákladů modelu, kdy je předpokládán jeden úvazek na 10 žáků se ZP (jedná se o průměr mezi maximální stanovenou kapacitou tříd pro žáky se ZP – 14 a maximální kapacitou tříd pro žáky s těžkým ZP – 6), je představena v rámci modelu č. 2.

6.2 MODEL FINANCOVÁNÍ AP Č. 2 – FIXNÍ VÝŠE ÚVAZKU NA POČET ŽÁKŮ SE SVP S POTŘEBOU PO 2. AŽ 5. STUPNĚ

Tento model vychází ze stanovení fixní výše úvazku asistenta pedagoga na počet žáků se SVP s potřebou podpůrných opatření 2. až 5. stupně ve škole.

VÝHODY MODELU Č. 2

Obdobně jako v případě modelu č. 1 je nespornou výhodou tohoto modelu výrazné snížení administrativní náročnosti spojené se zajišťováním služeb asistenta pedagoga. Vyloučena by byla nutnost procedury udělování souhlasu se zřízením funkce asistenta pedagoga krajskými úřady resp. ministerstvem. Dále by odpadla procedura přidělování finančních prostředků na zajištění AP, kterou nyní každoročně realizují jednotlivé krajské úřady dle vlastních kritérií a postupů.

Oproti předchozímu modelu je výhodou zohlednění počtu žáků se SVP ve škole.

NEVÝHODY MODELU Č. 2

Nevýhodou je, že oproti modelu č. 4 nelze **pomocí tohoto modelu dostatečně citlivě reagovat na skutečnou míru potřeby zajištění služeb asistenta pedagoga jednotlivých žáků školy. Tento model také nepočítá s možností využití AP i pro žáky s potřebou PO 1. stupně.**

Podmínkou zavedení tohoto modelu je vytvoření odlišného mechanismu přidělování prostředků na asistenty pedagoga u speciálních škol, kde by v případě uplatnění stejného principu docházelo k nadužívání tohoto podpůrného opatření. V těchto školách lze uvažovat např. o modelu přidělení jednoho asistenta pedagoga na stanovený počet žáků či jednu třídu školy. V tomto materiálu představujeme variantu stanovení jednoho úvazku AP na 10 žáků ve speciální škole.

ODHAD NÁKLADŮ SPOJENÝCH SE ZAVEDENÍM MODELU Č. 2

Protože jsou v současné době k dispozici statistické údaje pouze o žácích se zdravotním postižením, **odhad nákladů na tuto variantu bude učiněn na základě kvalifikovaného odhadu počtu všech žáků se SVP v základním školství zpracovaného v rámci výstupu projektu SPIV s názvem *Očekávané rozložení četnosti SVP podle stupňů podpory.***

Odhadované počty žáků se SVP dle formy vzdělávání jsou uvedeny v tabulce č. 19.

TABULKA Č. 19 Odhady počtu žáků s potřebou podpůrných opatření dle typů škol

SZN spodní odhad běžná škola celkem	SZN spodní odhad speciální škola celkem	SZN střední odhad běžná škola celkem	SZN střední odhad speciální škola celkem	SZN horní odhad běžná škola celkem	SZN horní odhad speciální škola celkem
0	0	0	0	0	0
89 461	0	105 652	0	121 843	0
45 579	21 282	52 106	21 282	58 632	21 282
2 549	6 587	2 549	6 587	2 549	6 587
1 315	2 330	1 315	2 330	1 315	2 330
138 904	30 199	161 622	30 199	184 339	30 199

Pro lepší představu o četnosti žáků se zdravotním postižením v běžných ZŠ jsou v tabulce č. 19 uvedeny počty škol podle počtu žáků se ZP ve škole (ZŠ individuálně integrující žáky se ZP).

TABULKA Č. 20 Počty základních škol podle počtu individuálně integrovaných žáků se ZP v ZŠ

Děti se ZP ve škole	Počet škol	%	Kumulativní %
do 3	828	26,1	26,1
4 až 6	451	14,2	40,3
7 až 10	424	13,4	53,6
11 až 15	409	12,9	66,5
16 až 20	311	9,8	76,3
21 až 25	215	6,8	83,1
26 až 30	143	4,5	87,6
31 a více	394	12,4	100,0
Celkem	3175	100,0	

Z údajů uvedených v tabulce č. 20 je zřejmé, že více než 50 % základních škol individuálně integruje do 10 žáků se ZP na školu.

V tabulce č. 21 je uveden odhad ročních nákladů na asistenta pedagoga **při stanovení 5 žáků se SVP vzdělávaných v běžných základních školách (spodní odhad dle tab. č. 19) na jednoho asistenta pedagoga.**

TABULKA Č. 21 Odhad ročních nákladů při 5 žácích na jednoho AP v běžné ZŠ (střední odhad počtu žáků se SVP)

Počet žáků se SVP	Počet úvazků AP celkem	Náklady na 1 AP v Kč (8. pl. tř.)	Náklady celkem v Kč
138 904	27 780,8	186 396	5 718 229 996,8

V tabulce č. 22 je uveden odhad ročních nákladů na asistenta pedagoga **při stanovení 5 žáků se SVP vzdělávaných v běžných základních školách (střední odhad dle tab. č. 19) na jednoho asistenta pedagoga.**

TABULKA Č. 22 Odhad ročních nákladů při 5 žácích na jednoho AP v běžné ZŠ (střední odhad počtu žáků se SVP)

Počet žáků se SVP	Počet úvazků AP celkem	Náklady na 1 AP v Kč (8. pl. tř.)	Náklady celkem v Kč
161 622	32 324,4	186 396	6 025 138 862,4

V tabulce č. 23 je uveden odhad ročních nákladů na asistenta pedagoga **při stanovení 4 žáků se SVP vzdělávaných v běžných základních školách (střední odhad dle tab. č. 19) na jednoho asistenta pedagoga.**

TABULKA Č. 23 Odhad ročních nákladů při 4 žácích na jednoho AP v běžné ZŠ (střední odhad počtu žáků se SVP)

Počet žáků se SVP	Počet úvazků AP celkem	Náklady na 1 AP v Kč (8. pl. tř.)	Náklady celkem v Kč
161 622	40 405,5	186 396	7 531 423 578

V tabulce č. 24 je uveden odhad nákladů na **asistenty pedagoga ve speciálních školách/třídách při stanovení AP na 10 žáků.**

TABULKA Č. 24 Odhad nákladů při 10 žácích na jednoho AP ve speciální škole/třídě

Počet žáků se SVP	Počet úvazků AP celkem	Náklady na 1 AP v Kč (8. pl. tř.)	Náklady celkem v Kč
30 199	3019,9	186 396	562 897 280,4

Celkové roční náklady spojené s tímto modelem se pohybují od **6,3 mld. Kč ročně při spodním odhadu žáků se SVP a 5 žácích se SVP na jeden úvazek AP v případě běžných škol resp. 10 žácích na jeden úvazek AP v případě speciálních tříd a škol po 8,1 mld. Kč ročně při středním odhadu žáků se SVP a 4 žácích se SVP na jeden úvazek AP v případě běžných škol resp. 10 žácích na jeden úvazek AP v případě speciálních škol/tříd.**

6.3 MODEL FINANCOVÁNÍ AP Č. 3 – FIXNÍ VÝŠE ÚVAZKU NA POČET ŽÁKŮ ŠKOLY + ZOHLEDNĚNÍ POČTU ŽÁKŮ SE SVP

Tento model kombinuje předchozí dva modely – model se stanovenou fixní výší úvazků AP na školu a model stanovující fixní výši úvazků na počet žáků se SVP s potřebou PO 2. až 5. stupně.

Model č. 3 byl nejkladněji hodnocen členy expertní skupiny.

VÝHODY MODELU Č. 3

Výhodou je právě kombinace obou předchozích modelů – zahrnutí asistenta pedagoga do personálního standardu školy umožňující jeho využití i k podpoře žáků s potřebou PO 1. stupně a zohlednění počtu žáků se SVP.

NEVÝHODY MODELU Č. 3

Nevýhodou tohoto modelu je určitá nerovnost v postavení asistentů pedagoga zahrnutých do personálního standardu školy a asistentů pedagoga, jejichž přítomnost ve škole by byla závislá na počtu žáků se SVP ve škole.

Pro představení dopadu tohoto modelu (obdobně jako u modelu č. 1) uvádíme data o základních školách vzdělávajících žáky se zdravotním postižením formou individuální integrace.

V tabulce č. 25 je uvedeno, kolik žáků se ZP se vzdělává v základních školách s daným počtem žáků se ZP na školu.

TABULKA Č. 25 Počty žáků se ZP vzdělávajících se v ZŠ individuálně integrujících žáky se ZP v daném počtu

Dětí se ZP ve škole	Počet dětí se ZP	%	Kumulativní %
do 3	1 520	3,3	3,3
4 až 6	2 248	4,9	8,2
7 až 10	3 598	7,8	16,1
11 až 15	5 299	11,6	27,6
16 až 20	5 591	12,2	39,8
21 až 25	4 935	10,8	50,6
26 až 30	3 995	8,7	59,3
31 a více	18 665	40,7	100,0
Celkem	45 851	100,0	

Z tabulky č. 25 vyplývá, že více než 40 % žáků se ZP vzdělávaných formou individuální integrace se vzdělává ve školách, kde je počet žáků se ZP 31 a více.

V tabulce č. 26 jsou uvedeny údaje o průměrných počtech individuálně integrovaných žáků se ZP dle druhu a hloubky zdravotního postižení.

TABULKA Č. 26 Průměrné počty individuálně integrovaných žáků se ZP v ZŠ

	Vývojové poruchy učení	Vývojové poruchy chování	Tělesné postižení středně těžké	Těžké tělesné postižení	Vady řeči středně těžké	Těžká porucha dorozumívání
Průměrný počet žáků ve škole	10,11	1,70	0,20	0,20	0,63	0,11
Medián	5,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Maximum	121,00	43,00	7,00	5,00	23,00	7,00
	Středně těžké zrakové postižení	Těžké zrakové postižení	Středně těžké sluchové postižení	Těžké sluchové postižení	Neslyšící	Lehké mentální postižení
Průměrný počet žáků ve škole	0,11	0,04	0,14	0,08	0,003	0,45
Medián	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Maximum	33,00	3,00	4,00	4,00	1,00	18,00

ODHAD NÁKLADŮ SPOJENÝCH SE ZAVEDENÍM MODELU Č. 3

Při odhadu ročních nákladů tohoto modelu jsme stanovili kombinaci nákladů na zavedení modelu č. 1 **ve variantě 1 úvazek AP na 300 žáků školy** (v případě škol s počtem žáků 1 až 300 je počítáno s 1 úvazkem AP) a nákladů na zavedení modelu č. 2 **ve variantě 1 úvazek na 5 žáků s potřebou PO 2. až 5. stupně**. Náklady na zavedení varianty č. 3 jsou uvedeny v tabulce č. 27.

TABULKA Č. 27 Odhad ročních nákladů varianty č. 3

Náklady na AP na počet žáků školy – běžné školy celkem	Náklady na AP na počet žáků se SVP – běžné školy celkem	Náklady na AP ve speciálních školách a třídách	Náklady celkem
933 322 051	6 025 138 862,4	562 897 280,4	

Roční náklady spojené se zavedením modelu č. 3 při stanovených kritériích dosahují částky **7 521 358 194 Kč**.

6.4 MODEL FINANCOVÁNÍ AP Č. 4 – VÝŠE NÁKLADŮ ODVOZENÁ OD ROZSAHU ČINNOSTI AP STANOVENÉ PRO JEDNOTLIVÉ STUPNĚ PO

Tento model je v souladu s novelou školského zákona postaven na kvalifikovaném odhadu maximální týdenní hodinové dotace diferencované do stupňů podpůrného opatření spočívajícího v zajištění služeb AP. Model počítá s diferenciací tohoto PO do stupňů 2 až 5. Započtena je jak přímá, tak nepřímá činnost AP.

VÝHODY MODELU Č. 4

Výhodou tohoto modelu je soulad s pojetím podpůrných opatření v novele školského zákona – tzn. že se jedná o indikovanou formu podpory určenou konkrétnímu žákovi se SVP.

NEVÝHODY MODELU Č. 4

Nevýhodou tohoto modelu je oproti předchozím modelům vyšší byrokratická náročnost a také přetrvávající nestabilita profese AP, neboť přítomnost tohoto pedagogického pracovníka bude stejně jako doposud vázána na přítomnost konkrétního žáka se SVP, kterému je toto podpůrné opatření poskytováno, v příslušné škole.

ODHAD NÁKLADŮ SPOJENÝCH SE ZAVEDENÍM MODELU Č. 4

Odhad maximální týdenní hodinové dotace stanovené pro 2. až 5. stupeň podpůrného opatření spočívajícího ve využití služeb asistenta pedagoga byl učiněn na základě empirických poznatků o potřebách žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení a sociálním znevýhodněním získaných od odborníků ze školských poradenských zařízení, kteří mají s identifikací potřeby zajištění služeb asistenta pedagoga dlouholeté zkušenosti. Jedná se zároveň o odborníky, kteří působí v odborných komisích krajských úřadů zřízených za účelem rozhodování o udělení souhlasu se zřízením funkce AP a stanovení výše finančně podpořeného rozsahu úvazku AP na základě žádostí škol.

Rozsah úvazku AP v rámci jednotlivých stupňů je zároveň upraven dle typu školy, kterou žák navštěvuje. Na základě souhrnných údajů ze zahajovacích výkazů byl pro jednotlivé druhy zdravotního postižení stanoven podíl žáků vzdělávaných formou individuální integrace v běžných školách a žáků vzdělávaných ve školách resp. třídách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením (dále jen speciální třídy/školy).

Navrhovaná maximální týdenní hodinová dotace služeb asistenta pedagoga v případě žáků se SVP vzdělávaných v běžných školách je uvedena v tabulce č. 28. Jedná se o maximální časovou dotaci, v kompetenci pracovníka školského poradenského zařízení bude možnost doporučit i nižší než maximální časovou dotaci pro daný stupeň, shledá-li, že je to v souladu s nejlepším zájmem žáka. Rozsah úvazku se také bude odvíjet od celkového počtu vyučovacích hodin dle učebního plánu. V rámci navrhované maximální týdenní dotace je rozlišena přímá a nepřímá činnost.

TABULKA Č. 28 Navrhovaná maximální týdenní hodinová dotace AP v jednotlivých stupních

Stupeň PO	Maximální počet hodin týdně		
	Přímá	Nepřímá	Celkem
1	0	0	0
2	2	1	3
3	15	4	19
4	30	10	40
5	30	10	40

Pro výpočet ročních nákladů spojených s poskytováním služby asistenta pedagoga byla použita superhrubá mzda (zahrnující sociální a zdravotní pojištění, které odvádí zaměstnavatel, a zákonné pojištění) asistenta pedagoga zařazeného do 6. platové třídy (hodinová sazba 90 Kč včetně odvodů a zákonného pojištění) a 8. platové třídy (hodinová sazba 124 Kč včetně odvodů a zákonného pojištění) vycházející z platových tříd a tabulek pro pedagogické pracovníky pro rok 2015. Plat asistenta

pedagoga je počítán na celý kalendářní rok, tj. na 52 týdnů v roce, dle počtu hodin navržené maximální týdenní hodinové dotace pro jednotlivé stupně podpůrných opatření. Roční superhrubá mzda AP v jednotlivých stupních dle platové třídy je uvedena v tabulkách č. 29 a 30.

TABULKA Č. 29 Souhrnná roční částka superhrubé mzdy AP při navrhovaných týdenních dotacích 6. platová třída

Stupeň PO	Roční superhrubá mzda AP
2.	13 980 Kč
3.	88 538 Kč
4.	186 396 Kč
5.	186 936 Kč

Tabulka č. 30 - Souhrnná roční částka superhrubé mzdy AP při navrhovaných týdenních dotacích 8. platová třída

Stupeň PO	Roční superhrubá mzda AP
2.	19 403 Kč
3.	122 855 Kč
4.	258 704 Kč
5.	258 704 Kč

V případě žáků vzdělávaných ve speciální škole/třídě jsou na základě dlouhodobých poznatků o organizaci vzdělávání v této formě speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením navrhovány následující týdenní časové dotace služby asistenta pedagoga na stanovený počet žáků:

- 3. stupeň – 1 AP v rozsahu úvazku 19 hodin týdně (15 hodin přímá pedagogická činnost + 4 hodiny nepřímá pedagogická činnost) na 10 žáků.
- 4. stupeň – 1 AP v rozsahu úvazku 40 hodin týdně (30 hodin přímá pedagogická činnost + 10 hodin nepřímá pedagogická činnost) na 6 žáků.
- 5. stupeň – 1 AP v rozsahu úvazku 40 hodin týdně (30 hodin přímá pedagogická činnost + 10 hodin nepřímá pedagogická činnost) na 6 žáků.

Odlišný způsob výpočtu v případě speciálních škol a tříd reflektuje skutečnost, že ve speciálních třídách je snížený počet žáků a zároveň jsou zde vzdělávání výhradně žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (se zdravotním postižením). Pokud by byl pro asistenty pedagoga ve speciálních třídách použit stejný postup jako v případě běžných tříd, počet asistentů pedagoga ve třídě by se blížil (v případě žáků s těžšími handicapem by se rovnal) počtu žáků ve třídě, což by nebylo žádoucí z ekonomického ani pedagogického hlediska.

PŘEDPOKLÁDANÉ NÁKLADY SPOJENÉ S MODELEM Č. 4

Stanovení očekávaných nákladů na úhradu mzdy asistentů pedagoga v systému poskytování podpůrných opatření nutně vychází z (kvalifikovaného) odhadu četnosti žáků se SVP očekávaného využití podpůrných opatření ve stupních 2 až 5.

Při výpočtu předpokládaných nákladů bylo vycházeno z údajů o podílu žáků se zdravotním postižením vzdělávaných v běžných a speciálních třídách/školách. Podíl žáků vzdělávaných v uvedených typech škol zjištěný ze souhrnných údajů ze zahajovacích výkazů škol byl použit na odhadovaných počtech žáků z materiálu *Očekávané rozložení četnosti SVP podle stupňů podpory*. Žáci s těžkým zdravotním postižením evidovaní v zahajovacích výkazech škol odpovídají žákům s potřebou PO ve stupni 4 a 5, u této skupiny žáků je častější vzdělávání ve speciálních třídách/školách.

Údaje o předpokládaných počtech žáků dle jednotlivých typů škol jsou uvedeny v následující tabulce č. 31.

TABULKA Č. 31 Odhady počtu žáků s potřebou podpůrných opatření dle typů škol

SZN spodní odhad běžná škola celkem	SZN spodní odhad speciální škola celkem	SZN střední odhad běžná škola celkem	SZN střední odhad speciální škola celkem	SZN horní odhad běžná škola celkem	SZN horní odhad speciální škola celkem
0	0	0	0	0	0
89 461	0	105 652	0	121 843	0
45 579	21 282	52 106	21 282	58 632	21 282
2 549	6 587	2 549	6 587	2 549	6 587
1 315	2 330	1 315	2 330	1 315	2 330
138 904	30 199	161 622	30 199	184 339	30 199

V případě žáků vzdělávaných v běžných školách bylo vycházeno z předpokladu, že služba asistenta pedagoga bude využita ve 100 % případech.

Na základě zkušenosti z praxe však předpokládáme, že službu asistenta pedagoga bude potřebovat např. jen 40 % žáků se sociálním znevýhodněním ve 2. stupni PO a 50 - 60 % žáků se sociálním znevýhodněním ve třetím stupni PO. Obdobně lze předpokládat, že ani v případě žáků se zdravotním postižením a SPUCH vzdělávaných v běžných školách nebude služba asistenta pedagoga nutná u všech žáků.

V případě naplnění tohoto předpokladu budou celkové náklady spojené s poskytováním služeb asistenta pedagoga nižší, než jsou údaje uvedené v tabulce č. 32. Zde uvedené údaje však předpokládají maximální, tedy v praxi nejspíše nedosažitelný model přítomnosti AP de facto u každého žáka s potřebou podpůrných opatření vzdělávaného v tzv. běžných školách a stanoveného procenta AP ve vztahu k počtu/skupině žáků ve speciálních školách. (Teoreticky však není možno vyloučit ani tento model.)

TABULKA Č. 32 Předpokládané roční náklady v Kč spojené s poskytováním služeb asistenta pedagoga v 8. platové třídě (v případě běžných škol je v této variantě AP předpokládán u všech žáků)

Stupeň podpory	SZN spodní odhad škola běžná i speciální celkem	SZN střední odhad škola běžná i speciální celkem	SZN horní odhad škola běžná i speciální celkem
1	0	0	0
2	1 730 533 584	2 043 732 288	2 356 930 992
3	5 844 674 125	6 644 309 949	7 443 823 261
4	940 564 361	940 564 361	940 564 361
5	439 367 972	439 367 972	439 367 972
Celkem	8 955 140 041	10 067 974 569	11 180 686 585

Pro další úvahy a modelace uvádíme ještě dva realističtější a zpřesněné modely předpokládaných ročních nákladů na zajištění služeb AP.

První model předpokládá služby asistenta pedagoga u 40 % žáků se SZN ve druhém stupni podpory a u 60 % žáků se SZN ve třetím stupni podpory a u 30 % žáků se SPUCH ve druhém stupni podpory a u 40 % žáků se SPUCH ve třetím stupni podpory.

TABULKA Č. 33 Zpřesněný model č. 1

Stupeň PO	SPUCH	SzN
2. stupeň	30%	40%
3. stupeň	40%	60%

Druhý z nich předpokládá služby asistenta pedagoga u 40 % žáků se SZN ve druhém stupni podpory a u 50 % žáků se SZN ve třetím stupni podpory a u 20 % žáků se SPUCH ve druhém stupni podpory a u 30 % žáků se SPUCH ve třetím stupni podpory.

TABULKA Č. 34 Zpřesněný model č. 2

Stupeň PO	SPUCH	SzN
2. stupeň	20%	40%
3. stupeň	30%	50%

Dosažené hodnoty celkových nákladů pro tyto dvě varianty jsou uvedené v následujících tabulkách č. 35 a 36.

TABULKA Č. 35 Předpokládané roční náklady spojené s poskytováním služeb asistenta pedagoga v 8. platové třídě (v případě žáků se SZN – 40 % druhý stupeň, 60 % třetí stupeň a u žáků se SPUCH – 30 % druhý stupeň, 40 % třetí stupeň)

Stupeň podpory	SZN spodní odhad škola běžná i speciální celkem	SZN střední odhad škola běžná i speciální celkem	SZN horní odhad škola běžná i speciální celkem
1	0	0	0
2	1 139 162 357	1 264 441 838	1 389 721 320
3	3 029 911 920	3 509 693 414	3 989 401 401
4	940 564 360	940 564 361	940 564 361
5	439 367 972	439 367 972	439 367 972
Celkem	5 549 006 609	6 154 067 585	6 759 055 054

TABULKA Č. 36 Předpokládané roční náklady spojené s poskytováním služeb asistenta pedagoga v 8. platové třídě (v případě žáků se SZN – 40 % druhý stupeň, 50 % třetí stupeň a u žáků se SPUCH – 20 % druhý stupeň, 30 % třetí stupeň)

Stupeň podpory	SZN spodní odhad škola běžná i speciální celkem	SZN střední odhad škola běžná i speciální celkem	SZN horní odhad škola běžná i speciální celkem
1	0	0	0
2	1 069 603 267	1 194 882 749	1 320 162 230
3	2 546 491 819	2 946 309 731	3 346 066 387
4	940 564 361	940 564 361	940 564 361
5	439 367 972	439 367 972	439 367 972
Celkem	4 996 027 419	5 521 124 812	6 046 160 950

V tabulkách č. 37, 38 a 39 jsou analogicky uvedeny údaje o předpokládané výši ročních výdajů na zajištění služeb asistenta pedagoga v 6. platové třídě. Vždy dle modelového procenta využití četnosti služeb AP.

TABULKA Č. 37 Předpokládané roční náklady v Kč spojené s poskytováním služeb asistenta pedagoga v 6. platové třídě (v případě běžných škol je v této variantě AP předpokládán u všech žáků)

Stupeň podpory	SZN spodní odhad škola běžná i speciální celkem	SZN střední odhad škola běžná i speciální celkem	SZN horní odhad škola běžná i speciální celkem
1	0	0	0
2	1 250 636 152	1 476 981 151	1 703 326 150
3	4 223 876 859	4 801 764 211	5 379 563 025
4	679 734 739	679 734 739	679 734 739
5	317 526 036	317 526 036	317 526 036
Celkem	6 471 773 787	7 276 006 137	8 080 149 950

TABULKA Č. 38 Předpokládané roční náklady spojené s poskytováním služeb asistenta pedagoga v 6. platové třídě (v případě žáků se SZN – 40 % druhý stupeň, 60 % třetí stupeň a u žáků se SPUCH – 30 % druhý stupeň, 40 % třetí stupeň)

Stupeň podpory	SZN spodní odhad škola běžná i speciální celkem	SZN střední odhad škola běžná i speciální celkem	SZN horní odhad škola běžná i speciální celkem
1	0	0	0
2	823 259 161	913 797 161	1 004 335 160
3	2 189 681 507	2 536 413 918	2 883 093 206
4	679 734 739	679 734 739	679 734 739
5	317 526 036	317 526 036	317 526 036
Celkem	4 010 201 443	4 447 471 854	4 884 689 142

TABULKA Č. 39 Předpokládané roční náklady spojené s poskytováním služeb asistenta pedagoga v 6. platové třídě (v případě žáků se SZN – 40 % druhý stupeň, 50 % třetí stupeň a u žáků se SPUCH – 20 % druhý stupeň, 30 % třetí stupeň)

Stupeň podpory	SZN spodní odhad škola běžná i speciální celkem	SZN střední odhad škola běžná i speciální celkem	SZN horní odhad škola běžná i speciální celkem
1	0	0	0
2	772 989 630	863 527 630	954 065 629
3	1 840 319 518	2 129 263 194	2 418 162 601
4	679 734 739	679 734 739	679 734 739
5	317 526 036	317 526 036	317 526 036
Celkem	3 610 569 923	3 990 051 598	4 369 489 005

Zároveň je třeba zdůraznit, že zdaleka ne u všech žáků bude využita maximální navržená týdenní hodinová dotace činnosti AP. Rozsah činnosti bude ovlivňovat mimo jiné i počet hodin stanovený v učebním plánu. Předpokládáme tedy, že skutečné roční náklady spojené s poskytováním služeb AP budou spíše nižší, než jak naznačují výpočty uvedené výše.

Z tabulek č. 35 a 36 resp. 38 a 39, které představují realistický předpoklad ročních výdajů na zajištění služeb asistenta pedagoga, vyplývá, že očekávané výdaje se budou pohybovat mezi čtyřmi až šesti miliardami ročně (rozdíly jsou dány odlišnými platovými třídami, pro které byly modely počítány) při středním odhadu počtu žáků se sociálním znevýhodněním.

Tato částka bude reálně pravděpodobně ještě nižší, protože modely počítaly s maximální týdenní hodinovou dotací, která s ohledem na rozdíly v učebních plánech a především reálných potřebách dětí nebude dosažena u 100 % žáků.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ

V materiálu byly představeny 4 různé modely financování služeb asistenta pedagoga včetně jejich výhod a nevýhod a odhadů ročních finančních nákladů, které by jejich zavedení do praxe doprovázely. První tři modely jsou postaveny na fixním počtu úvazků AP na určitý počet žáků. V případě modelu č. 1 se jedná **o počet žáků školy bez rozlišení, zda se jedná či nejedná o žáky se SVP**. Zavedením tohoto modelu by bylo dosaženo zahrnutí asistenta pedagoga do personálního standardu školy. Model je minimálně administrativně náročný pro všechny zúčastněné. Jeho zavedení by umožnilo využití služeb AP i k podpoře žáků s potřebou podpůrných opatření 1. stupně. Tento model však nedostatečně reflektuje odlišný počet žáků se SVP v jednotlivých školách a skutečnou míru potřeby podpory jednotlivých žáků. Model by nepochybně znevýhodňoval školy, které vzdělávají více žáků se SVP. Také by musela být stanovena odlišná kritéria pro stanovení počtu úvazků AP ve speciálních třídách a školách.

Druhý model je postaven **na stanovení fixního počtu úvazků AP na počet žáků s potřebou podpůrných opatření ve stupni 2 až 5**. Obdobně jako v případě modelu č. 1 je nespornou výhodou tohoto modelu výrazné snížení administrativní náročnosti spojené se zajišťováním služeb asistenta pedagoga. Oproti předchozímu modelu je výhodou zohlednění počtu žáků se SVP ve škole. Tento model nepočítá s možností využití AP i pro žáky s potřebou PO 1. stupně. Obdobně jako v případě předchozího modelu tento model neumožňuje dostatečně citlivě reagovat na skutečnou míru potřeby zajištění služeb asistenta pedagoga konkrétních žáků se SVP. I v rámci tohoto modelu by bylo nezbytné stanovit odlišná kritéria pro stanovování výše úvazků AP ve speciálních školách či třídách.

Třetí model je kombinací dvou předchozích modelů – je zde stanovena základní výše úvazků AP odvozená od celkového počtu žáků ve školách a taktéž i výše úvazků odvozená od počtu žáků s potřebou podpůrných opatření ve 2. až 5. stupni.

Poslední model plně koresponduje s novelou § 16 školského zákona, který ukládá stanovení normované finanční náročnosti jednotlivých stupňů podpůrných opatření. Pro diferenciaci stupňů podpůrného opatření spočívajícího ve využití služeb asistenta pedagoga byly stanoveny maximální týdenní hodinové dotace pro jednotlivé stupně zahrnující přímou a nepřímou pedagogickou činnost AP. Tento model klade zvýšené administrativní nároky a neřeší nestabilitu profese asistentů pedagoga spočívající v přímé závislosti přítomnosti tohoto pedagogického pracovníka ve škole na přítomnosti konkrétního žáka se SVP, kterému je poskytováno PO spočívající ve využití služeb asistenta pedagoga.

Ať již bude pro období od září 2016 zvolen jakýkoliv model financování asistentů pedagoga, je třeba počítat se zvýšením nákladů na toto podpůrné opatření spojené s očekávaným nárůstem počtu žáků, kteří budou na základě novely školského zákona zahrnuti do kategorie žáků, kteří mají nárok na bezplatné používání podpůrných opatření.

NÁVRH SYSTÉMU FINANCOVÁNÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Autorský kolektiv:

© Mgr. Lenka Felcmanová, Mgr. Tomáš Habart, Mgr. Ing. Michaela Vodenková Poláková
© Člověk v tísni, o. p. s., Praha 2015

Editace: Mgr. Lenka Felcmanová
Jazyková korektura: Mgr. Jitka Kodrová
Grafika: Ondřej Polony

Vydavatel:

Člověk v tísni, o. p. s., vzdělávací program Varianty, Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2, www.clovekvtisni.cz, www.varianty.cz

ISBN: 978-80-87456-72-9

Publikace vznikla v rámci projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR CZ.1.07/1.2.00/43.0003.
Tento projekt je spolufinancován ESF a státním rozpočtem ČR.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskosprávní,
správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

Nositel projektu:
UNIVERZITA PALACKÉHO
V OLOMOUCI

Partner projektu:
ČLOVĚK V TÍSNI
O.P.S.

Partneři:

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ